

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia. Esityksessä ehdotetaan, että covid-19-epidemiasta johtuva opintojen aloittamisen estyminen voidaan ottaa huomioon opintolainahyvityksen tutkinnonsuoritusaikaa laskettaessa. Lisäksi esitetään, että vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja ei menettäisi oikeuttaan opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, jos hän osoittaa, ettei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja covid-19 epidemiaan liittyvästä syystä. Opintolainansaaja olisi oikeutettu opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukuvuoden säädettyä määräaikaa pidempi.

Esitys liittyy valtion vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
3 Tavoitteet	8
4 Ehdotukset ja niiden pääasialliset vaikutukset.....	9
5 Lausuntopalaute.....	10
6 Säännöskohtaiset perustelut	11
7 Voimaantulo	15
8 Suhde talousarvioesitykseen.....	15
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	16
LAKIEHDOTUS	17
Laki opintotukilain muuttamisesta.....	17
LIITE	20
RINNAKKAISTEKSTI.....	20
Laki opintotukilain muuttamisesta.....	20

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Covid-19-epidemia

Covid-19-epidemiasta (*koronavirusepidemia*) johtuen korkeakouluissa opetus on toteutettu lukuvuoden 2020—2021 aikana pääsääntöisesti etäopetuksena. Koronavirusepidemian mahdollisen jatkumisen vaikutukset opintojen järjestämiseen liittyviin korkeakoulujen lakisääteisiin velvoitteisiin ja opiskelijoiden oikeusturvaan on lisäksi huomioitu määräajan voimassa olevin lainsäädännöllisin muutoksia. Yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia on muutettu yliopistolain 39 ja 40 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetulla lailla (515/2020) ja ammattikorkeakoululain 14 ja 29 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetulla lailla (516/2020) väliaikaisesti siten, että opiskelijaksi hyväksytty voisi ilmoittautua ensimmäisenä lukuvuonna poissa olevaksi myös silloin, kun hän on estynyt aloittamasta opintojaan covid-19-epidemiaan liittyvän viranomais määräyksen vuoksi taikka muusta epidemiaan liittyvästä painavasta syystä. Lisäksi korkeakouluilla ei ole velvollisuutta järjestää tutkintoon johtavia opintoja ja opintojen ohjausta siten, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon laissa säädetyssä tavoitteellisessa suorittamisajassa, jos opetus suunnitelmaan kuuluvia opintoja ei ole mahdollista järjestää epidemian vuoksi. Tällaisista opetusjärjestelyjen muutoksista johtuvat viivästykset opintojen etenemisessä otetaan huomioon opiskeluoikeuden jatkamista koskevaa päätöstä tehtäessä. Lakimuutokset tulivat voimaan 1.7.2020 ja ovat voimassa 31.7.2021 asti. Covid-19-epidemia on levinnyt maailmanlaajuisesti vaikeuttaen siten myös ulkomailla opiskelun edellytyksiä. Opintojen suorittaminen voi estyä ulkomailla esimerkiksi matkustusrajoitusten, oleskelulupaan liittyvien rajoitusten tai muiden epidemiaan liittyvien viranomaisten määräysten vuoksi.

1.1.2021 tuli voimaan opintotukilain 15 c §:n muutos, jonka mukaan tutkinnon suorittamiseen käytetyn ajan laskennassa huomioidaan opiskelijan oikeus ilmoittautua ensimmäisenä lukuvuonna poissaolevaksi opiskelijaksi suomalaisessa korkeakoulussa tai se, että opiskelija on estynyt aloittamasta ensimmäiset korkeakoulututkintoon tähtäävät opinnot ulkomailla koronavirusepidemiaan liittyvien viranomais määräyksen tai muun epidemiaan liittyvän painavan syyn vuoksi. Laskentasäännön tarkennus koski tutkinnon suorittamisaikaa opintolainansaajalle, joka on ensimmäisen kerran saanut opiskeluoikeuden korkeakoulututkinnon suorittamiseksi lukuvuodesta 2020—2021 alkaen. Lisäksi 1.1.2021 voimaan tulleen opintotukilain 15 d §:n mukaisesti opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukukauden lain 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos hän on syyslukukauden 2020 aikana suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainahyvitykseen ja hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja 15 c §:ssä säädetyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä. Myös opintolainavähennyksen piiriin kuuluva opintolainansaaja on 1.1.2021 voimaan tulleen 15 h §:n perusteella oikeutettu opintolainavähennykseen, vaikka tutkinnon suoritus aika olisi yhden lukukauden säädettyä pidempi, jos opintolainansaaja on syyslukukauden 2020 aikana suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainavähennykseen ja hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja säädetyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä (laki opintotukilain muuttamisesta 1045/2020).

Covid-19-epidemian kehitystä ja sen vaikutuksia opiskeluedellytyksiin sekä 1.1.2021 voimaan tulleiden opintotukilain joustojen toimivuutta, riittävyttä ja mahdollista laajentamistarvetta on arvioitu kevään 2021 aikana. Poikkeuksellisten ja rajoitettujen opiskelijajärjestelyjen ohella epidemia on voinut heikentää myös opiskelijoiden opiskelukykyä. Epidemiasta aiheutuvat huolet ovat voineet lisätä mielenterveyden kuormitusta. Osalle opiskelijoista epidemia on aiheuttanut myös taloudellisia huolia lomautusten vuoksi tai töiden ja siitä saatavien työtulojen lakattua. Sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden vaikeutuminen on lisäksi voinut heikentää erityisesti näiden palvelujen tarpeessa olevien opiskelijoiden elämänhallintaa ja arjessa selviytymistä.

Yliopistolain 39 ja 40 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetussa laissa (515/2020) ja ammatti- korkeakoululain 14 ja 29 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetussa laissa (516/2020) on säädetty väliaikaisista poikkeuksista tutkintoon johtavien opintojen järjestämisvelvollisuuteen sekä opiskelijan oikeuteen ilmoittautua poissaolevaksi covid-19-epidemian aiheuttaman poikkeustilan ja siihen liittyvien rajoitusten vuoksi. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on seurattu covid-19-epidemian kehittymistä kevään 2021 aikana ja selvitetty tarvetta jatkaa mainittujen lakien voimassaoloaikaa lukuvuodelle 2021—2022. Tähän liittyen opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt korkeakouluilta selvitystä väliaikaisten poikkeusten soveltamiskäytännöistä lukuvuonna 2020—2021. Selvityksestä käy ilmi, kuinka moni suomalainen tai ulkomaalainen opiskelija on mainittujen lakien mukaisesti ilmoittautunut poissaolevaksi ensimmäisenä opiskeluvuonna ja minkälaisista syistä. Lisäksi selvityksestä käy myös ilmi, kuinka paljon korkeakoulun opetusta on jäänyt kokonaan järjestämättä covid-19-epidemian vuoksi, ja kuinka monen opiskelijan opintojen voidaan sen vuoksi arvioida viivästyneen ja kuinka paljon. Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi korkeakouluja arvioimaan tarvetta jatkaa mainittujen lakien voimassaoloaikaa.

Korkeakoulut ovat esittäneet selvityksissään laajasti väliaikaisten poikkeussäännösten voimassaolon jatkamista. Pääsääntöisesti korkeakoulut eivät ole jättäneet kokonaan järjestämättä opetusta, mutta tietyissä opinnoissa, kuten esimerkiksi taidealalla etäopiskeluun siirtyminen ei ole ollut aina mahdollista. Selvityksissä korkeakoulut ovat tuoneet esille, että epidemian vuoksi opiskelun kuormittavuus on lisääntynyt suoritustapojen ja opiskelijayhteisön tuen vähennyttyä. Myös opintoihin kuuluvien harjoittelujen järjestäminen ja opinnäytetöiden viimeisteleminen ovat korkeakoulujen mukaan vaikeutuneet.

Covid-19-epidemia on jatkunut ja vaikeuttanut opiskeluedellytyksiä suorittaa korkeakoulututkinto määräajassa. Opintojensa loppuvaiheessa olevat opiskelijat, jotka suunnittelivat valmistuvansa määräajassa, ovat vaarassa menettää oikeutensa opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, jos tutkintoon vaadittavien opintojen loppuun saattaminen on viivästynyt covid-19-epidemiasta aiheutuvista syistä. Siten covid-19-epidemian vaikutus opintojen viivästy-miseen olisi perusteltua huomioida hyvityksen suoritusajakaavatuessa toistaiseksi voimassa olevin perustein. Covid-19-epidemian huomioimiselle on tarvetta pitkään, koska laajimpien korkeakoulututkintojen tavoitteelliset suoritusajat ovat kuusi vuotta ja opintojen pitkittyminen voidaan ottaa huomioon useilla perusteilla. Covid-19-epidemiasta johtuvien syiden huomioimisesta luopumista voidaan arvioida muutaman vuoden kuluttua, kun muistakin syistä arvioidaan opintolainahyvityksen kehittämistarpeita.

Esitys on valmisteltu yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa. Esityksestä pyydettiin lausunto oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työ- ja elinkeino-ministeriöltä, Kelalta, Suomen Kansanopistoyhdistykseltä, Arene ry:tä ja Unifi ry:ltä sekä keskeisiltä opiskelijajärjestöiltä (Osku ry, SAMOK ry, Sakki ry, SLL ry, SYL ry). Hallituksen esityksen valmistelua koskevat asiakirjat löytyvät ministeriön internet -sivulta: <https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM030:00/2021>

2 Nykytila ja sen arviointi

Opintolainahyvitys

Opintolainahyvityksen säännöksiä sovelletaan henkilöön, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan ensimmäistä korkeakoulututkintoa varten 1.8.2014 tai sen jälkeen sekä myös henkilöön, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan ennen 1.8.2014, mutta joka on ilmoittautunut läsnä olevaksi ensimmäisen kerran 1.8.2014 tai sen jälkeen.

Hyvityksen tarkoituksena on ollut parantaa opintolainan käytettävyyttä opintojen rahoitusmotona ja kannustaa valmistumaan määräajassa. Opintolainan käyttö on kasvanut erityisesti viime vuosina. Lainan käytön kasvun taustalla on elinkustannusten kasvu, opintotuen lainapainotteisuuden kasvu sekä alhainen korkotaso. Korkea-asteen tukiaikaa lyhennettiin ja korkea-asteen opintorahan määrät yhtenäistettiin toisen asteen opintorahan tasolle 1.8.2017.

Opintolainahyvityksestä säädetään opintotukilain 15 b—15 g §:ssä. Määräajassa korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on tietyin edellytyksin oikeutettu opintolainahyvitykseen, jonka määrä on 40 prosenttia siitä osasta hyvitykseen oikeuttavaa opintolainaa, joka ylittää 2 500 euroa. Opintolainahyvityksen määrä lasketaan enintään sen lainamäärän perusteella, joka vastaa tutkinnon tavoitteellisen suorittamisajan tai laajuutta vastaavan ajan mukaista opintolainan määrää. Opintolainahyvityksen määrää laskettaessa otetaan huomioon opintolainaa enintään 400 euroa tukikuukautta kohti, jos tutkinto on suoritettu suomalaisessa korkeakoulussa, tai enintään 700 euroa tukikuukautta kohti, jos tutkinto on suoritettu ulkomaisessa korkeakoulussa. Opintolainaa otetaan huomioon yhdeksältä kuukaudelta lukuvuodessa. Siltä osin kuin tutkinnon tavoitteellinen suorittamisaika tai laajuus ei ole täysiä vuosia, hyvityksen enimmäismäärää laskettaessa opintolainaa otetaan huomioon viideltä kuukaudelta puolta lukuvuotta kohti.

Opintolainahyvitys myönnetään opintolainansaajalle, joka on suorittanut alemman korkeakoulututkinnon, sekä alemman että ylemmän korkeakoulututkinnon, ylemmän korkeakoulututkinnon, ammattikorkeakoulututkinnon tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon Suomessa tai vastaavan tutkinnon ulkomailla. Opintolainansaajalle voidaan myöntää opintolainahyvitys vain hänen ensimmäiseksi suorittamansa korkeakoulututkinnon perusteella. Jos opintolainansaaja on suorittanut sekä alemman että ylemmän korkeakoulututkinnon, ensimmäiseksi suoritetuksi korkeakoulututkinnoksi katsotaan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen, jollei opintolainahyvitystä ole myönnetty opintolainansaajan hakemuksesta jo alemman korkeakoulututkinnon perusteella.

Kansaneläkelaitos (*Kela*) tutkii ilman hakemusta korkeakoulun ilmoittaman opintojen aloittamispäivän ja tutkinnon suorittamispäivän perusteella, onko ylemmän korkeakoulututkinnon, ammattikorkeakoulututkinnon tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja tutkinnon suorittamisajan perusteella oikeutettu opintolainahyvitykseen. Jos opintolainansaaja on suorittanut alemman korkeakoulututkinnon tai tutkinnon ulkomaisessa korkeakoulussa, Kela tutkii oikeuden opintolainahyvitykseen opintolainansaajan hakemuksesta. Hakemus on jätettävä Kelalle kahden vuoden kuluessa tutkinnon suorittamisesta. Ulkomaisessa korkeakoulussa tutkinnon suorittaneen tulee toimittaa selvitys opintojen aloittamisesta ja tutkinnon suorittamisesta. Jos opintolainansaaja on tutkinnon suorittamisen perusteella oikeutettu opintolainahyvitykseen, Kela laskee rahalaitosten ilmoittamien tietojen perusteella opintotukilain 15 f §:ssä tarkoitetun opintolainahyvityksen määrän ja antaa asiassa päätöksen. Jos opintolainansaaja ei ole tutkinnon suorittamisaikaa koskevien tietojen tai rahalaitosten ilmoittamien tietojen perusteella oikeutettu opintolainahyvitykseen, Kela antaa asiassa päätösehdotuksen. Ehdotuksen mukainen päätös tulee voimaan, jos opintolainansaaja ei valituksen tekemiseen varatussa määräajassa pyydä kirjallisesti asian käsittelemistä uudelleen.

Opintotukilain 15 c §:ssä säädetään opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamisaikavaatimuksesta ja 15 d §:ssä opintolainahyvityksestä opintojen viivästyessä. Opintolainansaajalla on 15 c §:n mukaan oikeus opintolainahyvitykseen, jos alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää tutkinnon säädetyn tavoitteellisen suorittamisajan enintään yhdellä lukukaudella tai jos sekä alemman että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää tutkintojen yhteenlasketun säädetyn tavoitteellisen suorittamisajan enintään yhdellä lukuvuodella taikka ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää tutkinnon säädetyn tavoitteellisen suorittamisajan enintään yhdellä lukuvuodella. Oikeus opintolainahyvitykseen on myös, jos ammattikorkeakoulututkinnon tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää tutkinnon säädetyn laajuuden mukaisen ajan enintään yhdellä lukukaudella. Opintolainahyvitykseen oikeuttava tutkinnon suorittamisaikavaatimus koskee myös ulkomaisessa korkeakoulussa suoritettua tutkintoa. Opintotukilain 15 c §:n 3 momentin mukaan tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan sen lukukauden alusta, jona opiskelija on ensimmäisen kerran ottanut vastaan opiskelupaikan suomalaisessa tai ulkomaisessa korkeakoulussa, 15 b §:ssä tarkoitetun tutkinnon suorittamislukukauden loppuun.

1.1.2021 voimaan tulleen opintotukilain 15 c §:n 4 momentin perusteella opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamiseen käytetyn ajan laskennassa huomioidaan opiskelijan oikeus ilmoittautua ensimmäisenä lukuvuonna poissaolevaksi opiskelijaksi suomalaisessa korkeakoulussa 1.7.2020—31.7.2021 voimassa olevien yliopistolain ja ammattikorkeakoululain (laki 515/2020 ja laki 516/2020) muutosten perusteella tai jos opiskelija on estynyt aloittamasta ensimmäiset korkeakoulututkintoon tähtäävät opinnot ulkomailla koronavirusepidemiaan liittyvien viranomaismääräyksen tai muun epidemiaan liittyvän painavan syyn vuoksi. Ensimmäisten korkeakoulupintojen aloittamisen siirtyminen edellä mainituin perustein ei siten pitkitä tutkinnon suorittamisaikaa ja vaaranna opintolainahyvityksen saamista. Laskentasääntöä sovelletaan laskettaessa tutkinnon suorittamisaikaa opintolainansaajalle, joka on ensimmäisen kerran saanut opiskeluoikeuden korkeakoulututkinnon suorittamiseksi lukuvuodesta 2020—2021 alkaen.

Potentiaalisia opintolainahyvityksen piiriin tulevia uusia opintolainansaajia, joiden opintojen aloittaminen ei ole ollut mahdollista syksyllä 2020 koronavirusepidemian vuoksi, arvioitiin olevan 200—400 (HE 208/2020 vp.). Ennen lukuvuoden 2020—2021 alkua useat ulkomaiset korkeakoulut ohjeistivat tai antoivat määräyksiä ulkomaisille opiskelijoille muuttuneista opetusjärjestelyistä tai opintojen aloitusajankohdan muutoksista. Opiskelijoille, jotka eivät voi matkustusrajoitusten vuoksi tulla maahan ja osallistua lähiopetukseen, on kuitenkin tarjottu online-opintoja tai opintojen aloitusajan kohdan siirtämistä. Tässä vaiheessa on vaikea arvioida sitä, kuinka monen opiskelijan opintojen aloittaminen estyy tulevana lukuvuonna tai myöhemmin. Lukumäärätiedot varmistuvat vasta, kun laskentasääntöä sovelletaan vuosien päästä opiskelijoiden valmistuttua ja opintolainahyvitysten päätösehdotuksiin saadaan selvityksiä opintojen aloittamiseen estymisestä. On kuitenkin hyvin todennäköistä, että opintojen aloittaminen erityisesti ulkomailla estyy useilla sadoilla opiskelijoilla. Sen sijaan suomalaisten korkeakoulujen mukaan vain yksittäisiä suomalaisia opiskelijoita on ilmoittautunut poissa olevaksi suomalaisissa korkeakouluissa epidemiasta johtuvista syistä.

Opintolainahyvityksen tarkoituksena on kannustaa suorittamaan ensimmäinen tutkinto määräajassa. Opintotukilain 15 d §:n mukaan opintolainansaaja on kuitenkin oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on lain 15 c §:ssä säädettyä pidempi tietyin edellytyksin. Suorittamisaika voi olla pidempi, jos opintolainansaaja on ollut suorittamassa asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista palvelusta, saanut sairauden perusteella sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai korvausta taikka

kansaneläkelain (568/2007) mukaista työkyvyttömyyseläkettä. Suorittamisaikavaatimusta voidaan pidentää lisäksi lapsen hoitamisen perusteella saadun sairausvakuutuslain mukaisen vähintään 30 päivän mittaisen äitiys-, isyys- tai vanhempainrahajakson perusteella. Lapsen hoitamisen perusteella määräaikaa voidaan pidentää rajoituksetta. Muiden mainittujen olosuhteiden perusteella opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään enintään kahdella lukuvuodella. Ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme kuukautta 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos tutkinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun 3 §:stä poikkeava lukukauden määritelmä ja tutkintotodistuksen myöntökäytäntö.

1.1.2021 voimaan tulleen 15 d §:n 5 momentin mukaan opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukukauden 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos hän on syyslukukauden 2020 aikana suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainahyvitykseen, ja hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja 15 c §:ssä säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä. Vastaavan sisältöinen muutos koskee myös opintolainavähennyksen ehtoja. Muutosten tarkoituksena on ollut turvata niiden opintolainansaajien oikeus opintolainahyvitykseen ja opintolainavähennykseen, joiden olisi tullut valmistua lukuvuoden 2019—2020 loppuun mennessä, mutta joiden opinnot viivästyivät yhden lukukauden tutkinnon suorittamisaikaa koskevasta määräajasta covid-19-epidemiaan liittyvistä syistä. Hallituksen esityksessä laiksi opintotukilain muuttamisesta (HE 208/2020 vp.) arvioitiin, että jousto tulisi koskemaan joitakin kymmeniä opintolainansaajia. Tarkempia lukumäärätietoja on käytettävissä toukokuussa 2021, jolloin syyslukukautena 2020 korkeakoulututkinnon suorittaneiden hyvitystä koskeviin päätösehdotuksiin liittyviä selvityksiä on saapunut Kelaan.

Opintolainahyvitys on merkittävä taloudellinen etu opintolainansaajalle. Vuonna 2020 opintolainahyvityksen sai ammattikorkeakoulussa 9 819 ja yliopistossa 5 456 korkeakoulututkinnon suorittanutta opintolainansaajaa. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla keskimääräinen hyvitys oli 3 500 euroa, mikä edellyttää noin 11 400 euron lainaa. Yliopistotutkinnon suorittaneilla keskimääräinen hyvitys oli puolestaan noin 5 600 euroa, mikä edellyttää 16 500 euron opintolainaa.

Covid-19-epidemian pitkittymisen arvioidaan vaikeuttavan tutkinnon suorittamista määräajassa. Opiskeluvedellytysten vaikeutuminen tulisi siten huomioda opintolainahyvityksen ehdoissa ja erityisesti tutkinnon suorittamisajan laskennassa ja opintojen viivästyessä.

Opintolainavähennys

Henkilöön, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan korkeakoulussa ja ilmoittautunut ensimmäistä kertaa läsnä olevaksi opiskelijaksi ennen opintotukilain muuttamisesta annetun lain (1243/2013) voimaantuloa 1.8.2014, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita opintotukilain opintolainavähennystä koskevia säännöksiä. Opintolainavähennyksestä säädetään mainitun lain voimaan tullessa voimassa olleen opintotukilain 16 c—16 f §:ssä, tuloverolain (1535/1992) 127 d ja 127 e §:ssä sekä verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 16 ja 65 §:ssä. Oikeus verotuksen opintolainavähennykseen on opintolainansaajalla, joka opiskelijavalinnassa on ottanut vastaan opiskelupaikan alemmaa tai ylempää korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa varten 1.8.2005 tai sen jälkeen.

Opintolainavähennyksen ehtona on, että korkeakoulututkinto on suoritettu määräajassa ja verovelvollisella on opintolainaa. Opintolainavähennys on 30 prosenttia korkeakouluopintojen aikana kertyneen opintolainan 2 500 euron ylittävästä lainamäärästä. Vähennyksen enimmäismäärä perustuu enintään tutkinnon laajuuden perusteella laskettavaan lainamäärään. Kela ratkaisee verovelvollisen oikeuden opintolainavähennykseen ja sen enimmäismäärään. Opintolainavähennys tehdään suoraan verosta ja se toimeenpannaan verotuksessa verovelvollisen vuosittain maksamien opintolainan lyhennysten perusteella.

Oikeus opintolainavähennykseen myönnetään yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon enintään kaksi lukuvuotta tutkinnon laajuutta pidemmässä ajassa suorittaneelle ja pelkän alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon yhden lukuvuoden tutkinnon laajuutta pidemmässä ajassa suorittaneelle. Ulkomaisessa korkeakoulussa korkeakoulututkinnon suorittaneella on oikeus opintolainavähennykseen vastaavin perustein. Tutkinnon suorittamisen määräaika voi olla kaksi lukuvuotta edellä mainittua pidempi, jos lainansaajan opinnot ovat viivästyneet asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaisen palveluksen tai sairauden vuoksi. Määräaika voi lisäksi olla edellä mainittua kahta lukuvuotta pidempi lapsen hoitamisen vuoksi. Tällöin määräaikaa pidentävät äitiys-, isyys- tai vanhempainrahakaudet. Opintolainavähennyksessä tutkinnon suorittamisen määräaika on pidempi kuin opintolainahyvityksessä. Tutkinnonsuoritusaikaa voidaan pidentää samoilla perusteilla kuin opintolainahyvityksessä.

Opintolainavähennyksen piiriin kuuluvat vielä syyslukukautena 2013 ensimmäisen korkeakoulututkinnon suorittamisen aloittaneet opintolainansaajat. Opintolainavähennykseen voisi olla oikeus lähivuosina opintoja loppuun saattavilla opintolainansaajilla, jotka suorittavat esimerkiksi yliopistossa 330 tai 360 opintopisteen laajuisia korkeakoulututkintoja. Vähennykseen olisi oikeus myös niillä opiskelijoilla, joilla on useita lakisääteisistä perusteita tavallista pidempään tutkinnon suoritusaikaa. Esimerkiksi lasten saamisen ja hoitamisen perusteella suoritusajavaatimusta voidaan pidentää muiden perusteiden lisäksi ilman rajoituksia.

Covid-19-epidemiasta johtuva opiskeluedellytysten vaikeutuminen maaliskuusta 2020 lähtien voi johtaa siihen, että lainansaaja ei täytäkään säädettyä suoritusajavaatimusta. Opintolainavähennyksen piiriin kuuluvien opintolainansaajien oikeutta opintolainavähennykseen voitaisiin turvata ottamalla huomioon covid-19-epidemiasta johtuva opintojen viivästyminen samalla tavalla kuin opintolainahyvityksen ehdoissa on tarkoitus huomioida.

Vuonna 2020 vähennyksen saajia oli 2 649 keskimääräisen vähennyksen ollessa ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella 1 700 euroa ja yliopistotutkinnon suorittaneella 3 800 euroa. Opintolainavähennyksen saajamäärä on vähenemässä, koska valtaosa sen piiriin kuuluneista opiskelijoista on valmistunut. Vuonna 2021 vähennyksen saajamäärä on todennäköisesti alle 1 000.

3 Tavoitteet

Tämän esityksen tavoitteena on ottaa opintolainahyvityksen ja opintolainavähennyksen ehdoissa huomioon covid-19-epidemian pitkittymisestä johtuva opiskeluedellytysten vaikeutuminen. Myös covid-19-epidemiasta johtuva opintojen aloittamisen estyminen tulisi ottaa huomioon opintolainahyvityksen suoritusajan laskennassa. Tarkoitus on, että vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja ei menettäisi oikeuttaan opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, jos hän osoittaa, ettei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja covid-19 epidemiaan liittyvästä syystä.

4 Ehdotukset ja niiden pääasialliset vaikutukset

Opintolainahyvityksen ehdot

Covid-19-epidemia ja siitä aiheutuvat vaikutukset opiskeluedellytyksissä ehdotetaan otettavaksi huomioon opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamiseen käytetyn ajan laskennassa ja opintojen viivästyessä. Esitys laajentaa 1.1.2021 voiman tulleita hyvityksen ehtoja koskevia joustoja, jotka kohdennettiin syyslukukauden 2020 aikana korkeakoulututkinnon suorittaneille opintolainansaajille.

Voimassa olevan opintotukilain mukaan tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan sen lukukauden alusta, jona opiskelija on ensimmäisen kerran ottanut vastaan opiskelupaikan suomalaisessa tai ulkomaisessa korkeakoulussa, 15 b §:ssä tarkoitetun tutkinnon suorittamislukukauden loppuun. Ehdotuksen mukaan tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan kuitenkin sen lukukauden alusta, jona opiskelija on ensimmäisen kerran ollut läsnä oleva opiskelija, jos hän on edeltävänä lukukautena ollut poissa oleva opiskelija suomalaisessa korkeakoulussa covid-19-epidemiaan liittyvän viranomaismääräyksen vuoksi tai muusta epidemiaan liittyvästä painavasta syystä. Tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan ehdotuksen mukaan samalla periaatteella myös niiden kohdalla, jotka ovat estyneet aloittamaan opintonsa ulkomaisessa korkeakoulussa.

Tutkinnon suoritusaikaa koskeva laskentasääntö turvaisi opintojen aloittamisen estymisen huomioimisen tarvittaessa myös useampana lukuvuonna peräkkäin samalla tavalla suomalaisessa ja ulkomaisessa korkeakoulussa ensimmäiset opintonsa aloittavilla opiskelijoilla. Ehdotetun muutoksen myötä hyvityksen ehtona olevaan tutkinnon suoritus aikaan ei siten laskettaisi hyvityksen piiriin kuuluvilla korkeakouluopiskelijoilla poissaololukukausia kotimaassa taikka lukukausia, joina hän on ollut estynyt aloittamasta opintojaan ulkomailla covid-19-epidemiasta johtuvasta syystä. Alustavan arvion mukaan laskentasäännön muutos koskisi erityisesti muutamaa sataa ulkomailla opiskelevaa suomalaista opiskelijaa.

Esityksessä ehdotetaan myös, että opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukuvuoden lain 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos hän on vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainahyvitykseen ja hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja 15 c §:ssä säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

Voimassa olevan lain mukaan tutkinnon suorittamisaikavaatimus on suhteutettu tutkinnon laajuuteen. Esimerkiksi sekä alemman että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytetty aika voi ylittää tutkintojen yhteenlasketun säädetyn tavoitteellisen suorittamisajan enintään yhdellä lukuvuodella. Ehdotettu muutos pidentäisi esimerkiksi 300 opintopisteen laajuisen alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon suoritus aikavaatimusta siten, että tutkinto tulisi suorittaa yleensä seitsemän lukuvuoden sisällä ensimmäisen korkeakoulupaikan vastaanottamisesta. Vastaavasti esimerkiksi 210 opintopisteen laajuisen ammattikorkeakoulututkinnon suoritus aikavaatimus piteneisi siten, että tutkinto tulisi yleensä suorittaa neljän ja puolen lukuvuoden sisällä ensimmäisen korkeakoulupaikan vastaanotosta. Lisäksi opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa voidaan edelleen pidentää 15 d §:n 1 momentissa säädettyjen olosuhteiden perusteella. Jos opintolainansaajalla olisi ollut lukukauden aikana useita opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentäviä perusteita, voitaisiin kyseisen lukukauden aikana ottaa huomioon kuitenkin vain yksi pidentämiseen oikeuttava peruste.

Tarkoituksena on, että hyvityksen piiriin kuuluvan korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja ei menettäisi oikeutta opintolainahyvitykseen sen vuoksi, että hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkintoon vaadittavia opintoja määräajassa covid-19-epidemiaan liittyvistä syistä. Keskimääräinen hyvitys ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella on arviolta noin 4 000 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella noin 6 000 euroa. Opintolainahyvityksen saisivat ehdotetun jouston myötä ne opintolainansaajat, jotka olisivat saaneet sen muutoinkin, ellei covid-19-epidemia olisi vaikeuttanut opiskelua ja tutkinnon suorittamista säädettyssä määräajassa. Näiden opintolainansaajien osalta ehdotettu muutos ei aiheuta lisäkustannuksia. Osalla opintolainansaajista on ollut ennen covid-19-epidemian alkua opintoja pitkittäviä syitä ja lisäksi covid-19-epidemia on vaikeuttanut opintojen loppuun saattamista erityisesti kulueneen lukuvuoden 2020—2021 aikana. Näiden opintolainansaajien määrää on vaikea tarkemmin arvioida. Jos opintolainahyvityksen saajien määrä kasvaisi esimerkiksi 1 000:lla, lisäisi se opintolainahyvitysmenoja vuosittain noin viisi miljoonaa euroa vuosina 2021—2023. Tutkinnon suorittamisen viivästymisten vuoksi hyvitykset toteutuvat viiveellä. Ehdotetut muutokset lisäävät Kelassa tehtävää toimeenpanotyötä uudelleen käsittelypyyntöjen määrän lisääntymisen vuoksi. Muutokset tulee ottaa huomioon asiakasinformaatiossa, jonka merkitys korostuu lähivuosina.

Opintolainavähennyksen ehdot

Esityksen mukaan opintolainavähennyksen piiriin kuuluva opintolainansaaja olisi oikeutettu opintolainavähennykseen, vaikka tutkinnon suoritusaika olisi yhden lukuvuoden säädettyä pidempi, jos opintolainansaaja on vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainavähennykseen, ja hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

Tarkoituksena on, ettei opintolainavähennyksen piiriin kuuluvan korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja menettäisi opintolainavähennystä sen vuoksi, että hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja määräajassa covid-19-epidemiaan liittyvistä syistä. Suoritusaikavaatimusta pidennettäisiin yhden lukuvuoden verran vastaavalla tavalla kuin opintolainahyvityksen piiriin kuuluvien osalta ehdotetaan pidennettäväksi. Jos opintolainansaajalla on ollut lukukauden aikana useita opintolainavähennykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentäviä perusteita, voitaisiin kyseisen lukukauden aikana ottaa huomioon kuitenkin vain yksi pidentämiseen oikeuttava peruste. Opintolainavähennyksen piiriin kuuluvia korkeakoulututkinnon suorittaneita opintolainansaajia, joiden tutkinnon suorittaminen on viivästynyt covid-19-epidemian vuoksi, arvioidaan olevan hyvin vähän. Siten muutos aiheuttaisi Kelassa vain vähän enemmän lisätyötä.

Muut ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että opintotukeen oikeuttavaa lukiokoulutusta koskevaa säätelyä täsmennettäisiin vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaisesti siten, että Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa (1463/2007) tarkoitetussa oppilaitoksessa lukiokoulutusta suorittaville opiskelijoille myönnetään opintotukea.

5 Lausuntopalaute

Lausunnonantajat kannattivat esityksen ehdotuksia huomioida covid-19-epidemiasta johtuva opintojen aloittamisen estyminen ja opintojen viivästyminen opintolainahyvityksen ehdoissa sekä opintojen viivästymisen huomioiminen opintolainavähennyksen ehdoissa. SAMOK ry ja

Arene ry korostivat lausunnoissaan, että peruuntuneet työharjoittelut ovat aiheuttaneet ammatikorkeakouluopiskelijoiden opintojen viivästymistä. SYL ry:n näkemyksen mukaan on hyvä, että opintolainahyvitystä ja -vähennystä koskeva poikkeus säädetään toistaiseksi voimassa olevana, koska tällä hetkellä ei ole mahdollista määritellä vielä tilanteita, joita opiskelijat tulevat kohtaamaan pandemian vuoksi. Kelan lausunnon mukaan pykäläehdotuksia tai säännöskohtaisia perusteluja tulisi muuttaa niin, että on kiistatonta, että yhden ja saman lukukauden ajalta voidaan ottaa huomioon vain yksi pidentämiseen oikeuttava jakso tai peruste. Kelan ehdotus on huomioitu esityksen jatkovalmistelussa lisäämällä tästä erillinen säännös ehdotettuun 15 d ja 15 h §:ään. Valtiovarainministeriö totesi lausunnossaan, että ehdotettujen säännösten määräaikaisuutta ja määräraharahatarvetta tulisi vielä arvioida jatkovalmistelussa. Jatkovalmistelussa ei kuitenkaan päädytty määräaikaiseen säätelyyn. Käytännössä ehdotetun suoritusaikavaatimuksen pidentysperusteen käyttö tullee vähitellen poistumaan ajan myötä. Suoritusaikavaatimuksen joustolle ei ole määriteltävissä tiettyä voimassaoloaikaa korkeakoulutukintojen suoritusaikojen ollessa varsin pitkiä. Lisäksi hyvityksen suoritusaikavaatimuksessa otetaan huomioon muitakin pidentysperusteita (lapsen saaminen, sairastuminen, asevelvollisuus). Siten lainansaajilla, joilla on useita pidentysperusteita eri lukukausina, voi olla lopulta hyvinkin pitkä tutkinnon suoritus-aika. Muissa etuuksissa ei ole vastaavaa uhkaa etuuden menettämisestä koronavirusepidemian pitkittymisen vuoksi. Siten ehdotettu säätely on tarpeellinen nimenomaan opintotuessa.

Suomen Kansanopistoyhdistys ehdotti päätoimisuutta määrittelevään säännökseen viiden opintopisteen tilalle neljää opintopistettä, jotta se huomioisi paremmin eri oppilaitosmuotojen erilaisuuden. Jatkovalmistelussa ilmeni, että ehdotettu säännös saattaisi johtaa epätarkoituksenmukaiseen valintatilanteeseen opintotuen ja työttömyysturvan välillä. Opintotukilain ja työttömyysturvalain säännösten tulisi olla yhdenmukaiset. Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnon mukaan muutoksen vaikutusta työnhakijoiden työttömyysturvaoikeuteen sekä muutoksen taloudellisten vaikutusten selvittämistä tulisi jatkaa. Siten asian valmistelua jatketaan vielä, eikä tähän esitykseen sisälly lausunnolla ollutta muutosta 5 a §:ään.

6 Säännöskohtaiset perustelut

4 §. *Opintotukeen oikeuttavat opinnot.* Opintotukilain 4 §:n 1.8.2021 voimaan tulevassa 3 momentin 2 kohdassa säädetään siitä, että muussa kuin 2 momentissa tarkoitettussa oppilaitoksessa opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suoritta lukiolaissa (714/2018) säädettyä lukiokoulutusta tai lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi 2 kohtaa siten, että siihen lisätään vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaisesti myös lukiokoulutus Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa (1463/2007) tarkoitettussa oppilaitoksessa.

15 c §. *Opintolainahyvitykseen oikeuttava tutkinnon suorittamisaika.* Pykälässä säädetään opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamisajan laskennasta. Voimassa olevassa 4 momentissa säädetään tutkinnon suorittamiseen käytetyn ajan laskennan alkamiseen liittyvästä koronavirusepidemiasta johtuvasta joustosta. Momentin 1 kohdan mukaan tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan kuitenkin sen lukukauden alusta, jona opiskelija on ensimmäisen kerran ollut läsnä oleva opiskelija, jos hän on edeltävänä lukukautena ollut poissa oleva opiskelija suomalaisessa korkeakoulussa yliopistolain 39 ja 40 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (515/2020) 39 §:n 4 momentin tai ammatikorkeakoululain 14 ja 29 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (516/2020) 29 §:n 4 momentin perusteella. Vaihtoehtoisesti momentin 2 kohdan mukaan tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan kuitenkin sen lukukauden alusta, jona opiskelija on aloittanut korkeakoulututkinnon suorittamisen ulkomaisessa korkeakoulussa, jos hän on ollut edeltävänä lukukautena estynyt aloittamasta opintojaan ulkomaisessa korkeakoulussa covid-19-epidemian liittyvän viranomaismääräyksen vuoksi tai muusta epidemiaan liittyvästä painavasta syystä.

Tarkoitus on, että edellä kuvatun mukaista ajanjaksoa, jona opiskelija ei voi aloittaa ja suorittaa opintojaan, ei lasketa mukaan tutkinnon suorittamisaikaan. Opiskelijan tulee osoittaa, mikä on hänen opintojensa tosiasiallinen aloitusajankohta ja miten covid-19-epidemiaan liittyvä viranomais määräys tai muu epidemiaan liittyvä painava syy on vaikuttanut opintojen aloittamiseen.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi 4 momenttia siten, että 1 kohdan mukaan tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan kuitenkin sen lukukauden alusta, jona opiskelija on ensimmäisen kerran ollut läsnä oleva opiskelija, jos hän on edeltävänä lukukautena ollut poissa oleva opiskelija suomalaisessa korkeakoulussa covid-19-epidemiaan liittyvän viranomais määräyksen vuoksi tai muusta epidemiaan liittyvästä painavasta syystä. Ehdotetun 2 kohdan mukaan tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan kuitenkin sen lukukauden alusta, jona opiskelija on aloittanut korkeakoulututkinnon suorittamisen ulkomaisessa korkeakoulussa, jos hän on ollut edeltävänä lukukautena estynyt aloittamasta opintojaan ulkomaisessa korkeakoulussa covid-19-epidemiaan liittyvän viranomais määräyksen vuoksi tai muusta epidemiaan liittyvästä painavasta syystä. Tarkoitus on, että opiskelijalla voisi olla useita peräkkäisiä poissaololukukausia, jos ne kaikki ovat johtuneet opintojen aloittamisen estymisestä covid-19-epidemiaan liittyvistä syistä.

Tutkinnon suorittamisajan laskennan perusteet olisivat esityksen mukaan samat suomalaisessa ja ulkomaisessa korkeakoulussa opintonsa aloittavilla opiskelijoilla. Käytännössä perusteet opintojen aloittamisen estymiseen olisivat samoja kuin voimassa olevassa säännöksessä. Säännöksessä ei kuitenkaan enää viitattaisi korkeakoululainsäädännön väliaikaisiin säännöksiin, jotka koskevat vain ensimmäisen lukuvuoden opiskelijoiden edellytyksiä ilmoittautua poissa-oleviksi opiskelijoiksi covid-19-epidemiaan liittyvän viranomais määräyksen vuoksi tai muusta epidemiaan liittyvästä painavasta syystä. Ehdotettu muutos mahdollistaisi sen, ettei opintotukilain säännöstä tarvitse muuttaa korkeakoululainsäädännön kyseisten kohtien mahdollisten myöhempien muutosten yhteydessä.

Voimassa olevaa 15 c §:n 4 momenttia sovelletaan laskettaessa tutkinnon suorittamisaikaa opintolainansaajalle, joka on ensimmäisen kerran saanut opiskeluoikeuden korkeakoulututkinnon suorittamiseksi lukuvuodesta 2020—2021 alkaen. Ehdotettua 15 c §:n 4 momenttia sovellettaisiin laskettaessa tutkinnon suorittamisaikaa opintolainansaajalle 1.8.2021 alkaen. Lähtökohtana on kohdella yhdenvertaisesti ensimmäisen kerran läsnä olevia opiskelijoita, jotka ovat edeltävänä lukukautena olleet poissa olevia covid-19-epidemiasta johtuvista syistä. Ehdotus huomioisi siten koronavirusepidemian aiheuttaman tilanteen poikkeuksellisuuden ja olisi selkeää hallinnolle ja asiakkaille. Ehdotettua 4 momenttia voitaisiin soveltaa laskettaessa tutkinnon suoritus aikaa opintolainansaajille, jotka ovat saaneet opiskeluoikeuden jo aiemmin kuin lukuvuodesta 2020—2021 alkaen. Tällöin tutkinnonsuoritusajan laskenta alkaisi vasta opintojen aloittamisesta esimerkiksi niillä opiskelupaikan syyslukukaudella 2019 vastaan ottaneilla opintolainansaajilla, jotka ovat samalla aloittaneet asevelvollisuuden suorittamisen. Tämä on kohtuullista, koska tällöin opintolainansaaja ei ole ollut läsnä tai aloittanut opintojaan opintotukilaissa säädetyistä syistä ennen syksyä 2020. Säännöstä voitaisiin soveltaa vastaavasti myös useita vuosia sitten opiskeluoikeuden saaneisiin opintolainansaajiin, jolloin se voi myös parantaa heidän edellytyksiään saavuttaa suoritus aikavaatimus ja oikeus hyvitykseen. Näitä lainansaajia arvioidaan olevan kuitenkin vähän, koska järjestelmät sekä kotimaassa että ulkomailla kannustavat yleensä opintojen aloittamiseen mahdollisimman pian opiskelupaikan saamisesta. Ehdotus mahdollistaisi siten enemmän joustavuutta hyvitysehtoihin kuin voimassa olevan sääntely.

15 d §. *Opintolainahyvitys opintojen viivästyessä.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään ehdoista, joiden perusteella opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on 15 c §:ssä säädettyä pidempi.

Voimassa olevan pykälän 1 momentissa säädetään, että opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos lainansaaja on mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettuna aikana ollut suorittamassa asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista palvelusta; saanut sairauden perusteella sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai korvausta taikka kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä; tai saanut lapsen hoitamisen perusteella sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Pykälän 2 momentissa säädetään, että edellä 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettujen olosuhteiden perusteella opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään enintään kahdella lukuvuodella. Pykälän 3 momentin mukaan opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään yhdellä lukukaudella, jos 1 momentissa tarkoitettu olosuhde on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään 30 päivää. Yhden lukukauden aikana huomioon voidaan ottaa vain yksi pidentämiseen oikeuttava jakso. Ehdotuksen mukaan pykälän 1—3 momentit eivät muuttuisi.

Nykyinen 4 momentti siirtyisi ehdotuksen mukaan 7 momentiksi, koska ulkomaisten tutkintojen lukuvuosi- ja tutkintotodistuskäytännöt eivät kohdistu tutkinnon suoritusaikavaatimuksen pidennysperusteiden kanssa samoille lukukausille. Momentin mukaan ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme kuukautta 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos tutkinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun 3 §:stä poikkeava lukukauden määritelmä ja tutkintotodistuksen myöntökäytäntö.

Nykyisen 4 momentin siirtyessä 7 momentiksi, ehdotetussa uudessa 4 momentissa säädettäisiin voimassa olevan 5 momentin mukaisesti covid-19-epidemian huomioon ottamisesta. Sen mukaan opintolainansaaja olisi oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukukauden 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos hän on syyslukukauden 2020 aikana suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainahyvitykseen, ja hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja 15 c §:ssä säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

Covid-19-epidemian pitkittymisen vuoksi pykälän uudessa 5 momentissa säädettäisiin, että opintolainansaaja olisi oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukuvuoden 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos hän on vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainahyvitykseen, ja hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja 15 c §:ssä säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä. Suoritusaikaa ei voitaisi siten pidentää covid-19-epidemiasta liittyvästä syystä niillä lainansaajilla, jotka ovat aloittaneet opintonsa covid-19-epidemian lakattua Suomessa.

Ehdotuksen mukaan suoritusaikavaatimusta pidennettäisiin yhdellä lukuvuodella korkeakoulututkinnon suorittaneilla opintolainansaajilla, joiden opintojen viivästyminen syynä on se, ettei opiskelija ole voinut suorittaa tutkintoon vaadittavia opintoja epidemiasta johtuen. Yhden lukuvuoden pidennystä voidaan pitää perusteltuna, koska esimerkiksi lopputyön valmistuminen tai pakollisten opintojaksojen tai harjoittelun suorittaminen on voinut estyä useista syistä koronarusepidemiaan liittyvien rajoitusten ja poikkeusolojen vuoksi. Pakollisten opintojen suorittaminen on voinut estyä myös esimerkiksi aluehallintoviranomaisten ja korkeakoulujen päättämien covid-19-epidemiaan liittyvien rajoitustoimien takia. Korkeakoulujen mahdollisuudet järjestää opintoja siten, että tutkinto tulee suoritetuksi tavoiteajassa, arvioidaan olleen tavanomaista ra-

jallisemmat erityisesti opintoaloilla, joissa tutkintoon kuuluvan pakollisen harjoittelun mahdollisuudet ovat vaikeutuneet epidemian vuoksi. Lisäksi lasta huoltavat opiskelijat ovat voineet joutua ottamaan lapsensa pois päiväkodista esimerkiksi riskiryhmäyhteyden vuoksi, jolloin opintojen suorittaminen on voinut vaikeutua tai jopa keskeytyä useaksi kuukaudeksi. Myös opiskelijan tai hänen perheenjäsenen sairastuminen covid-19-virukseen on voinut vaikuttaa siten, ettei opiskelija ole voinut suorittaa opintojaan normaaliin tapaan. Perheenjäsenen sairastumisen vuoksi opiskelija on lisäksi voinut joutua karanteeniin, joka on voinut rajoittaa opintojen suorittamista.

Tutkinnon suorittamisaikaa koskevien pidennysperusteiden määrä kasvaa ehdotettujen muutosten myötä. Sen vuoksi uudessa 6 momentissa säädettäisiin pidennysperusteiden määrän huomiomisesta yhden lukukauden aikana siten, että jos opintolainansaajalla on ollut lukukauden aikana useita opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentäviä perusteita, voidaan kyseisen lukukauden aikana ottaa huomioon kuitenkin vain yksi pidentämiseen oikeuttava peruste. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden opintolainahyvitykset ratkaistaan Kelassa pääsääntöisesti tutkinnon suorittamislukukautta seuraavan lukukauden aikana. Jos tutkinnon suorittamisaika ylittää hyvitykseen oikeuttavan määräajan, opintolainansaaja saa Kelasta hylkäävän päätösehdotuksen. Päätösehdotuksen saatuaan opintolainansaaja voi määräajassa tehdä uudelleenkasittelypyynnön, jossa hän selvittää viivästyksen syyn tai syyt. Säännöstä ehdotetaan sovellettavaksi opintolainahyvitystä koskeviin ratkaisuihin 1.8.2021 alkaen.

Pykälään ehdotetuista muutoksista johtuen 15 d §:n uudessa 8 momentissa säädettäisiin voimassa olevan 6 momentin sisällön mukaisesti, että valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentävien seikkojen huomioon ottamisesta.

15 h §. *Opintolainavähennys opintojen viivästyessä covid-19-epidemian vuoksi.* Voimassa olevan 15 h §:n mukaan opintolainansaaja, johon sovelletaan opintolainavähennystä koskevia säännöksiä, on oikeutettu opintolainavähennykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukukauden opintotukilain muuttamisesta annetun lain (1243/2013) voimaan tullessa voimassa olleen opintotukilain 16 d §:ssä tarkoitettua aikaa pidempi, jos hän on syyslukukauden 2020 aikana suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainavähennykseen ja hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja edellä tässä pykälässä tarkoitettussa opintotukilain 16 d §:ssä säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

Lain 1243/2013 voimaantulosäännöksen mukaan henkilöön, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan korkeakoulussa ja ilmoittautunut ensimmäistä kertaa läsnä olevaksi ennen lain 1243/2013 voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita opintolainavähennystä koskevia säännöksiä. Opintolainavähennykseen oikeutetuista säädetään ennen 1243/2013 voimaan tulleen opintotukilain 16 d §:n 1 momentissa siten, että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella on oikeus opintolainavähennykseen, kun tutkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää yliopistolain nojalla säädetyn kyseisen tutkinnon laajuuden mukaisen ajan enintään kahdella lukuvuodella. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella on oikeus opintolainavähennykseen, kun tutkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää ammattikorkeakoululain nojalla säädetyn kyseisen tutkinnon laajuuden mukaisen ajan enintään yhdellä lukuvuodella. Alemman korkeakoulututkinnon suorittaneella, joka on valittu suorittamaan pelkästään alemmaa korkeakoulututkintoa, on oikeus opintolainavähennykseen, kun tutkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää yliopistolain nojalla säädetyn tutkinnon laajuuden mukaisen ajan enintään yhdellä lukuvuodella. Mainitun lain 16 d §:n 2 momentin mukaan ulkomaisessa korkeakoulussa tutkinnon suorittaneella on oikeus opintolainavähennykseen vastaavin perustein.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi pykälään uusi 2 momentti, jonka mukaan opintolainansaaja, johon sovelletaan opintolainavähennystä koskevia säännöksiä, on oikeutettu opintolainavähennykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukuvuoden opintotukilain muuttamisesta annetun lain (1243/2013) voimaan tullessa voimassa olleen opintotukilain 16 d §:ssä tarkoitettua aikaa pidempi, jos hän on vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainavähennykseen ja hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja edellä tässä pykälässä tarkoitettussa opintotukilain 16 d §:ssä säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi uudessa 3 momentissa tutkinnon suorittamisaikaa koskevien pidennysperusteiden määrän huomioimisesta siten, että jos opintolainansaajalla on ollut lukukauden aikana useita opintolainavähennykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentäviä perusteita, voidaan kyseisen lukukauden aikana ottaa huomioon kuitenkin vain yksi pidentämiseen oikeuttava peruste. Säännös on tarpeellinen, koska tutkinnon suorittamisaikaa koskevien pidennysperusteiden määrä kasvaa nykyisestä, eikä saman lukukauden aikana ole tarkoituksenmukaista ottaa huomioon useita pidennysperusteita.

Säännöstä ehdotetaan sovellettavaksi opintolainavähennystä koskeviin ratkaisuihin 1.8.2021 alkaen. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden opintolainavähennykset ratkaistaan Kelassa pääsääntöisesti tutkinnon suorittamislukukautta seuraavan lukukauden aikana. Jos tutkinnon suorittamisaika ylittää vähennykseen oikeuttavan määräajan, opintolainansaaja saa Kelasta hylkäävän päätösehdotuksen. Päätösehdotuksen saatuaan opintolainansaaja voi määräajassa tehdä uudelleenkasittelypyynnön, jossa hän selvittää viivästyksen syyn tai syyt. Covid-19-epidemiaan liittyvät syyt opintojen viivästyneeseen voivat olla opintolainavähennyksen piiriin kuuluvilla samoja kuin edellä 15 d §:n perusteluissa kuvatut syyt opintolainahyvityksen piiriin kuuluvilla.

7 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1.8.2021.

8 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2021 kolmanneksi lisätalousarvioksi ja on käsiteltävä sen yhteydessä. Momentille 29.70.52 Opintolainojen valtiontakausta on varattu opintolainahyvityksiin vuodelle 2021 yhteensä 64 miljoonaa euroa. Hallituksen kolmannessa lisätalousarviossa esitetään momentille lisäystä kattamaan opintolainahyvitykset, jotka aiheutuvat hyvityksen saajamäärän tarkentumisesta ja covid-19-epidemian huomioimisesta hyvityksen ehdoissa. Hyvitysehtojen joustavoittaminen lisää hyvitysmenoja arviolta 5 miljoonaa euroa vuonna 2021. Summasta 3,6 miljoonaa euroa aiheutuu arviolta 600 ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden hyvitysmenoista ja noin 1,4 miljoonaa euroa 400 ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden opintolainansaajan hyvitysmenoista. Vuonna 2022 lisämääräraharake on arvolta 10 miljoonaa euroa, jos hyvityksen saajamäärän kasvaa arviolta 2 000:lla. Vuonna 2023 lisämääräraharake arvioidaan olevan 5 miljoonaa euroa hyvityksen saajamäärän kasvaessa 1 000 opintovelalliseksi. Opintolainahyvityksen saajamäärän ja menotarpeen oletetaan vakiintuvan vuodesta 2024 lähtien kehityksen mukaiselle tasolle.

Lisämääräraharakeita on vaikea arvioida täsmällisesti pidemmällä aikavälillä tässä vaiheessa. Nykytietoon perustuvan arvion mukaan hyvitysehtojen joustavoittaminen ei lisää merkittävästi opintolainahyvityksen vuosittaisia saajamääriä tai menotarpeita vuodesta 2024 lähtien. Ehdotettu jousto voi kannustaa tutkinnon suorittamiseen niitä lainansaajia, joille nykyinen tutkinnon suoritusajakaava on liian tiukka. Hyvitykset toteutuvat viiveellä niiden lainansaajien

osalta, jotka olisivat saaneet tutkinnon suoritettua määräajassa ilman koronan aiheuttamaa pitkittymistä. Ehdotetun jouston seurauksena menoja syntyy kuitenkin vain niiden opintolainansaajien osalta, jotka pystyvät on osoittamaan, että eivät ei ole pystyneet suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja määräajassa ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä. Suoritusaikavaatimusta koskeva jousto ei kuitenkaan kasvata opintolainahyvityksen enimmäismäärää nykytasosta, vaan se määräytyy tutkinnon tavoitteellisen suoritusajan lainamäärän mukaan.

9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 16 §:n 2 momentti sisältää julkiseen valtaan kohdistuvan velvollisuuden turvata jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Velvollisuus kattaa myös opintotuen. Yhtäläiset mahdollisuudet turvataan sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Ehdotetuilla säännöksillä ei aseteta ketään eri asemaan, vaan niillä edistetään yhdenvertaisuutta ja varmistetaan opiskelijoiden oikeusturvan toteutuminen. Opintolainahyvityksen ehtojen muutoksella vahvistetaan niiden opiskelijoiden oikeusturvaa, joiden opintojen aloittaminen estyy tai opinnot viivästyvät koronavirusepidemian vuoksi. Ehdotetut muutokset turvaisivat opintolainansaajien oikeutta opintolainahyvitykseen ja opintolainavähennykseen yhdenvertaisesti.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 4 §:n 3 momentin 2 kohta, 15 c §:n 4 momentti sekä 15 d §,
sellaisina kuin ne ovat, 4 §:n 3 momentin 2 kohta laissa 1222/2020, 15 c §:n 4 momentti laissa 1045/2020 ja 15 d § laeissa 1213/2019 ja 1045/2020, sekä
lisätään 15 h §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1045/2020, uusi 2 ja 3 momentti seuraavasti:

4 §

Opintotukeen oikeuttavat opinnot

Muussa kuin 2 momentissa tarkoitettussa oppilaitoksessa opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa:

2) lukiolaissa (714/2018) säädettyä lukiokoulutusta tai lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta taikka lukiokoulutusta Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa (1463/2007) tarkoitettussa oppilaitoksessa;

15 c §

Opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamisaika

Tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan kuitenkin sen lukukauden alusta, jona opiskelija:

1) on ensimmäisen kerran ollut läsnä oleva opiskelija, jos hän on edeltävänä lukukautena ollut poissa oleva opiskelija suomalaisessa korkeakoulussa covid-19-epidemiaan liittyvän viranomaismääräyksen vuoksi tai muusta epidemiaan liittyvästä painavasta syystä; taikka

2) on aloittanut korkeakoulututkinnon suorittamisen ulkomaisessa korkeakoulussa, jos hän on ollut edeltävänä lukukautena estynyt aloittamasta opintojaan ulkomaisessa korkeakoulussa covid-19-epidemiaan liittyvän viranomaismääräyksen vuoksi tai muusta epidemiaan liittyvästä painavasta syystä.

15 d §

Opintolainahyvitys opintojen viivästyessä

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos lainansaaja on mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettuna aikana:

1) ollut suorittamassa asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista palvelusta;

2) saanut sairauden perusteella sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai korvausta taikka kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä; tai

3) saanut lapsen hoitamisen perusteella sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa.

Edellä 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettujen olosuhteiden perusteella opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään enintään kahdella lukuvuodella.

Jos 1 momentissa tarkoitettu olosuhde on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään 30 päivää, opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään yhdellä lukukaudella. Yhden lukukauden aikana huomioon voidaan ottaa vain yksi pidentämiseen oikeuttava jakso.

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukukauden 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos:

1) hän on syyslukukauden 2020 aikana suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainahyvitykseen; ja

2) hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja 15 c §:ssä säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukuvuoden 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos:

1) hän on vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainahyvitykseen; ja

2) hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja 15 c §:ssä säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

Jos opintolainansaajalla on ollut lukukauden aikana useita opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentäviä perusteita, voidaan kyseisen lukukauden aikana ottaa huomioon kuitenkin vain yksi pidentämiseen oikeuttava peruste.

Ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme kuukautta 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos tutkinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun 3 §:stä poikkeava lukukauden määritelmä ja tutkintotodistuksen myöntökäytäntö.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentävien seikkojen huomioon ottamisesta.

15 h §

Opintolainavähennys opintojen viivästyessä covid-19-epidemian vuoksi

Opintolainansaaja, johon sovelletaan opintolainavähennystä koskevia säännöksiä, on oikeutettu opintolainavähennykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukuvuoden 1 momentissa tarkoitetussa opintotukilain 16 d §:ssä säädettyä aikaa pidempi, jos:

1) hän on vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainavähennykseen; ja

2) hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja 1 momentissa tarkoitetussa opintotukilain 16 d §:ssä säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

HE 84/2021 vp

Jos opintolainansaajalla on ollut lukukauden aikana useita opintolainavähennykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentäviä perusteita, voidaan kyseisen lukukauden aikana ottaa huomioon kuitenkin vain yksi pidentämiseen oikeuttava peruste.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 12.5.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko

Laki**opintotukilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 4 §:n 3 momentin 2 kohta, 15 c §:n 4 momentti sekä 15 d §,
 sellaisena kuin ne ovat, 4 §:n 3 momentin 2 kohta laissa 1222/2020, 15 c §:n 4 momentti laissa 1045/2020 ja 15 d § laeissa 1213/2019 ja 1045/2020, sekä
lisätään 15 h §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1045/2020, uusi 2 ja 3 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

4 §

4 §

*Opintotukeen oikeuttavat opinnot**Opintotukeen oikeuttavat opinnot*

 Muussa kuin 2 momentissa tarkoitetussa oppilaitoksessa opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa:

 Muussa kuin 2 momentissa tarkoitetussa oppilaitoksessa opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa:

2) lukiolaissa (714/2018) säädettyä lukio-
 koulutusta *tai* lukiokoulutukseen valmistavaa
 koulutusta;

2) lukiolaissa (714/2018) säädettyä lukio-
 koulutusta tai lukiokoulutukseen valmistavaa
 koulutusta *taikka lukiokoulutusta Helsingin
 eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa
 (1463/2007) tarkoitetussa oppilaitoksessa;*

15 c §

15 c §

*Opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkin-
 non suorittamisaika**Opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkin-
 non suorittamisaika*

 Tutkinnon suorittamiseen käytetty aika las-
 ketaan kuitenkin sen lukukauden alusta, jona
 opiskelija:

 Tutkinnon suorittamiseen käytetty aika las-
 ketaan kuitenkin sen lukukauden alusta, jona
 opiskelija:

1) on ensimmäisen kerran ollut läsnä oleva
 opiskelija, jos hän on edeltävänä lukukautena
 ollut poissa oleva opiskelija suomalaisessa
 korkeakoulussa yliopistolain 39 ja 40 §:n vä-
 liaikaisesta muuttamisesta annetun lain
 (515/2020) 39 §:n 4 momentin tai ammatti-
 korkeakoululain 14 ja 29 §:n väliaikaisesta

1) on ensimmäisen kerran ollut läsnä oleva
 opiskelija, jos hän on edeltävänä lukukautena
 ollut poissa oleva opiskelija suomalaisessa
 korkeakoulussa *covid-19-epidemiaan liitty-
 vän viranomaismääräyksen vuoksi tai muusta
 epidemiaan liittyvästä painavasta syystä;
 taikka*

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

muuttamisesta annetun lain (516/2020) 29 §:n 4 momentin perusteella; taikka

2) on aloittanut korkeakoulututkinnon suorittamisen ulkomaisessa korkeakoulussa, jos hän on ollut edeltävänä lukukautena estynyt aloittamasta opintojaan ulkomaisessa korkeakoulussa covid-19-epidemiaan liittyvän viranomaismääräyksen vuoksi tai muusta epidemiaan liittyvästä painavasta syystä.

15 d §

Opintolainahyvitys opintojen viivästyessä

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos lainansaaja on mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettuna aikana:

1) ollut suorittamassa asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista palvelusta;

2) saanut sairauden perusteella sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai korvausta taikka kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä; tai

3) saanut lapsen hoitamisen perusteella sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa.

Edellä 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettujen olosuhteiden perusteella opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään enintään kahdella lukuvuodella.

Jos 1 momentissa tarkoitettu olosuhde on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään 30 päivää, opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään yhdellä lukukaudella. Yhden lukukauden aikana huomiioon voidaan ottaa vain yksi pidentämiseen oikeuttava jakso.

Ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme lukukautta 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos tut-

2) on aloittanut korkeakoulututkinnon suorittamisen ulkomaisessa korkeakoulussa, jos hän on ollut edeltävänä lukukautena estynyt aloittamasta opintojaan ulkomaisessa korkeakoulussa covid-19-epidemiaan liittyvän viranomaismääräyksen vuoksi tai muusta epidemiaan liittyvästä painavasta syystä.

15 d §

Opintolainahyvitys opintojen viivästyessä

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos lainansaaja on mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettuna aikana:

1) ollut suorittamassa asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista palvelusta;

2) saanut sairauden perusteella sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai korvausta taikka kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä; tai

3) saanut lapsen hoitamisen perusteella sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa.

Edellä 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettujen olosuhteiden perusteella opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään enintään kahdella lukuvuodella.

Jos 1 momentissa tarkoitettu olosuhde on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään 30 päivää, opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidennetään yhdellä lukukaudella. Yhden lukukauden aikana huomiioon voidaan ottaa vain yksi pidentämiseen oikeuttava jakso.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun 3 §:stä poikkeava lukukauden määritelmä ja tutkintotodistuksen myöntökäytäntö.

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukukauden 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos:

1) hän on syyslukukauden 2020 aikana suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainahyvitykseen; ja

2) hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja 15 c §:ssä säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentävien seikkojen huomioon ottamisesta.

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukukauden 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos:

1) hän on syyslukukauden 2020 aikana suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainahyvitykseen; ja

2) hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja 15 c §:ssä säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukuvuoden 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos:

1) hän on vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainahyvitykseen; ja

2) hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja 15 c §:ssä säädettyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

Jos opintolainansaajalla on ollut lukukauden aikana useita opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentäviä perusteita, voidaan kyseisen lukukauden aikana ottaa huomioon kuitenkin vain yksi pidentämiseen oikeuttava peruste.

Ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme kuukautta 15 c §:ssä säädettyä pidempi, jos tutkinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun 3 §:stä poikkeava lukukauden määritelmä ja tutkintotodistuksen myöntökäytäntö.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opintolainahyvitykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentävien seikkojen huomioon ottamisesta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 h §

*Opintolainavähennys opintojen viivästyessä
covid-19-epidemian vuoksi*

15 h §

*Opintolainavähennys opintojen viivästyessä
covid-19-epidemian vuoksi*

Opintolainansaaja, johon sovelletaan opintolainavähennystä koskevia säännöksiä, on oikeutettu opintolainavähennykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukuvuoden opintotukilain muuttamisesta annetun lain (1243/2013) voimaan tullessa voimassa olleen opintotukilain 16 d §:ssä tarkoitettua aikaa pidempi, jos:

1) hän on vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka perusteella ratkaistaan oikeus opintolainavähennykseen; ja

2) hän osoittaa opintojensa viivästyneen, koska ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja edellä tässä pykälässä tarkoitetussa opintotukilain 16 d §:ssä säädetyssä ajassa covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

Jos opintolainansaajalla on ollut lukukauden aikana useita opintolainavähennykseen oikeuttavaa tutkinnon suorittamisaikaa pidentäviä perusteita, voidaan kyseisen lukukauden aikana ottaa huomioon kuitenkin vain yksi pidentämiseen oikeuttava peruste.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .